

81978 - نمازهای نافله‌ای که ادایش در وقت کراهت جایز است

سوال

وقت مکروه بودن نماز چه هنگام است؟ و آیا برای شخص جایز است که نماز سنت را در هنگام کراهت بخواند؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً:

اوقات نهی از نماز به شکل مختصر سه وقت و به شکل مفصل پنج وقت است، به این شکل:

از طلوع فجر تا طلوع خورشید.

و از طلوع خورشید تا بلند شدن آن به مقدار یک نیزه که این وقت تقریباً دوازده دقیقه است اما احتیاط آن است که ربع ساعت در نظر گرفته شود.

و هنگام بلند شدن خورشید در وقت ظهر (اوج خورشید در آسمان) تا آنکه از میانه آسمان [به سمت غروب مایل شود و] به زوال رود.

و از بعد از نماز عصر تا غروب خورشید.

و از آغاز غروب خورشید تا کامل شدن غروب و پنهان شدن کامل خورشید.

و به شکل مختصر:

از هنگام فجر تا آنکه خورشید به اندازه یک نیزه بالا رود.

و هنگام اوج یافتن خورشید در آسمان تا هنگام زوال.

و از نماز عصر تا کامل شدن غروب خورشید.

ادله نهی در این اوقات را در پاسخ به پرسش شماره (48998) ببینید.

ثانیا:

این اوقات، وقت نهی از نماز تطوع (مستحب) است، اما این نهی به انجام نماز فرض یا قضای آن تعلق نمی‌یابد.

«اصل آن است که نماز مستحب همواره مشروع است؛ به دلیل عموم این سخن حق تعالی که می‌فرماید: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ** [حج: ۷۷] (ای کسانی که ایمان آورده‌اید، رکوع کنید و سجده گزاید و پروردگارتان را عبادت کنید و کار نیک انجام دهید؛ باشد که رستگار شوید). و به دلیل عموم سخن پیامبر - صلی الله علیه وسلم - که خطاب به مردی که کاری را برایش انجام داده بود فرمود: «بخواه» گفت: از تو همراهی‌ات در بهشت را خواهانم. پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمود: «چیزی جز این نمی‌خواهی؟» گفت: نه، همین را می‌خواهم - یعنی چیزی جز این نمی‌خواهم - فرمود: «پس مرا [در این دعا] درباره خودت با سجده بسیار یاری ده».

بر این اساس، اصل در نماز مستحب آن است که در هر هنگام، برای مقیم و مسافر مشروع است، اما اوقاتی هست که شارع از نماز گزاردن در آن نهی کرده و این پنج وقت است...» (الشرح الممتع شیخ ابن عثیمین رحمه الله).

ثالثا:

گروهی از فقیهان برخی از انواع نفل را استثنا دانسته و انجام آن در وقت نهی را جایز دانسته‌اند:

۱- دو رکعت طواف؛ به دلیل آنچه ترمذی (۸۶۸) و نسائی (۲۹۲۴) و ابوداؤد (۱۸۹۴) و ابن ماجه (۱۲۵۴) از جُبیر بن مُطعم - رضی الله عنه - روایت کرده‌اند که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «ای بنی عبدمناف، کسی را در هیچ هنگام که خواست - شب باشد یا روز - از طواف و نماز در این خانه (یعنی کعبه) منع نکنید». این حدیث را آلبانی در «صحیح الترمذی»، صحیح دانسته است.

۲- اعاده جماعت. کسی که نماز فرضش را خوانده سپس به مسجدی آمد که در آن نماز جماعت می‌خوانند و دید که در حال نماز هستند، همراه با آنان نماز می‌گزارد حتی اگر در وقت نهی باشد و نماز او همراه با آنان نافله به شمار می‌آید. به دلیل روایت ترمذی (۲۱۹) و نسائی (۸۵۸) از یزید بن اسود عامری - رضی الله عنه - که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - خطاب به دو مردی که همراه با آنها در جماعت نماز نخوانده بودند چون در منزل خود نماز گزارده بودند فرمود: «هرگاه در منزل‌های خود نماز گزاردید سپس به مسجدی آمدید که در آن جماعت خوانده می‌شود پس همراه با آنان نماز بگزارید زیرا این برای شما نافله است». این حدیث را آلبانی در «صحیح الترمذی» صحیح دانسته است.

۳- سنت راتبه اگر از آن مشغول گردد تا آن وقت نهی فرا رسد. همینطور سنت بعدیه ظهر اگر نماز ظهر را با نماز عصر

جمع کند که در این صورت جایز است آن را بعد از نماز عصر به جا بیاورد. پیامبر - صلی الله علیه وسلم - از ادای سنت بعدیۀ ظهر مشغول شد سپس آن را بعد از نماز عصر ادا کرد. به روایت بخاری (۱۲۳۳) و مسلم (۸۳۴).

۴- کسی که روز جمعه وارد مسجد شود در حالی که امام خطبه می‌خواند. او دو رکعت سبک به جا می‌آورد، به دلیل روایت بخاری (۹۳۱) و مسلم (۸۷۵) از جابر - رضی الله عنه - که گفت: مردی روز جمعه وارد مسجد شد در حالی که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - خطبه می‌گفت، پس [پیامبر] خطاب به او فرمود: «آیا نماز گزاردی؟» گفت: خیر. فرمود: «پس برخیز و دو رکعت بگزار.»

۵- نماز جنازه به اجماع در اوقات طولانی نهی ادا می‌شود، یعنی پس از طلوع صبح تا طلوع خورشید و پس از نماز عصر تا هنگام غروب.

ابن قدامه - رحمه الله - می‌گوید: «اما نماز جنازه پس از صبح تا طلوع خورشید و پس از عصر تا هنگام مایل شدن خورشید برای غروب، درباره‌اش اختلافی نیست. ابن منذر می‌گوید: اجماع مسلمانان بر [جواز] نماز بر جنازه پس از عصر و صبح است.»

اما نماز بر آن در سه وقتی که در حدیث عقبه بن عامر آمده جایز نیست.

«سه هنگام بود که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - ما را از نماز گزاردن در آن نهی کردند و از اینکه مردگان خود را در آن هنگام در قبر کنیم». ذکر نماز به همراه دفن دلیل بر این است که قصد نماز جنازه را داشته است. اثرم می‌گوید: از ابوعبدالله [یعنی امام احمد] درباره نماز بر جنازه به هنگام طلوع خورشید پرسیدم. گفت: اما هنگام طلوع، این را نمی‌پسندم. سپس حدیث عقبه بن عامر را ذکر کرد. همچنین از جابر و ابن عمر همانند این روایت شده و مالک در «موطا» این را از ابن عمر آورده است. خطابی می‌گوید: این سخن اکثر علماست.

اما این کار پس از صبح و پس از عصر مباح شده زیرا مدت آن طولانی است و از انتظار [این مدت طولانی] برای نماز بیم می‌رود، اما این مدتش کوتاه است [و می‌توان برایش صبر کرد]». (المغنی: ۱/ ۴۲۵) با اختصار و تصرف.

رابعا:

علما درباره برخی از نمازهای نفل اختلاف کرده‌اند که آیا در اوقات نهی جایز است یا خیر، از جمله اختلافشان درباره نمازهای دارای سبب مانند تحیة المسجد و سنت وضو. برخی انجام این نمازها در وقت نهی را جایز دانسته‌اند که این مذهب شافعی - رحمه الله - و انتخاب برخی از علماست و همین قول راجح است و برخی آن را ممنوع دانسته‌اند و میان نفل مطلق و نفل داری سبب خاص، تفاوتی قرار نداده‌اند.

والله اعلم.